

УДК 338.41/45

Кириченко В.В.

*кандидат економічних наук, професор МКА
Вінницького фінансово-економічного університету***ПРОМИСЛОВІСТЬ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ****INDUSTRY OF RIVNE OBLAST:
PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT****АНОТАЦІЯ**

У статті розглядається економічна характеристика промисловості Рівненської області. Виявлено місце промисловості у структурі економіки регіону і України, показано динаміку її розвитку. Зазначені провідні галузі промисловості області. Описані основні проблеми, пов'язані з інвестиційною діяльністю області. Визначені основні стратегічні напрями розвитку промисловості області. Вказані завдання і заходи, розроблені для реалізації даних цілей.

Ключові слова: економіка, аналіз, область, регіон, промисловість.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается экономическая характеристика промышленности Ровенской области. Выведено место промышленности в структуре экономики региона и Украины, показана динамика ее развития. Указаны ведущие отрасли промышленности области. Описаны основные проблемы, связанные с инвестиционной деятельностью области. Определены основные стратегические направления развития промышленности области. Указаны задачи и мероприятия, разработанные для реализации данных целей.

Ключевые слова: экономика, анализ, область, регион, промышленность.

ANNOTATION

The article discusses the economic characteristics of the industry of Rivne Oblast. The place of industry in the economic structure of the region and Ukraine is determined and the dynamics of its development is shown. The leading industries of the region are indicated. The major issues related to the investment activities of the region are described. The main strategic directions of development of regional industry are identified. The tasks and activities designed to implement these goals are specified.

Keywords: economics, analysis, oblast, region, industry.

Постановка проблеми. В останні роки промисловість все більше нарощує виробництво готової продукції. Практично завершилося формування структури виробництва та системи його організації. Подальший розвиток галузі, що є однією із найбільш важливих в економіці України, потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва. Виконання цього завдання пов'язане із визначенням стратегічних орієнтирів розвитку промисловості, зокрема, Рівненської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публікації, присвячені аспектам розвитку промисловості, можна зустріти практично в усіх економічних журналах. Авторами розглядаються різні аспекти розвитку промисловості. Серед них М.К. Колісник, О.В. Яцишин [1], А.О. Сімахова [2], Л.І. Федулова [3] та інші. Наукові здобутки вчених мають велике теоретичне та

прикладне значення, проте, на нашу думку, приділяється недостатня увага дослідженню розвитку промисловості Рівненської області.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз існуючих проблем та перспектив розвитку промисловості Рівненської області: проаналізувати сучасні тенденції розвитку промисловості області; сформулювати основні стратегічні цілі розвитку промисловості області; вказати завдання і заходи, що необхідні для реалізації даних цілей.

Виклад основного матеріалу. Рівненська область як адміністративно-територіальна одиниця у складі України утворена 4 грудня 1939 року. Область має вигідне територіально-географічне розташування із значним транзитним потенціалом. Територією області проходить державний кордон з Білоруссю протяжністю 234 кілометри.

Населення області станом на 1 січня 2014 року становило 1158,8 тис. осіб (2,6 відсотка населення України), у тому числі 47,8 відсотка – міського та 52,2 відсотка сільського населення [4]. В усіх сферах економічної діяльності зайнято 492,5 тис. осіб, у тому числі у промисловості – 63,8 тис. осіб, сільському господарстві – 91,7 тис. осіб, в інших галузях – 337 тис. осіб.

Провідне місце в економіці області займають промисловість та сільське господарство. Рівненщина має значний виробничий потенціал та розвинену технічну базу. У промисловому комплексі області працює 322 великих та середніх промислових підприємства різної форми власності, а також понад 1,5 тисяч малих промислових підприємств [4]. Промислові підприємства, в основному, розміщені у найбільших населених пунктах: містах Рівне, Кузнецовськ, Костопіль, Сарни, Здолбунів та селищі міського типу Рокитне. При цьому, більшість підприємств добувної галузі та виробництва будматеріалів, скловиробів утворені біля родовищ корисних копалин. Ці галузі є найбільш інвестиційно привабливими та такими, що забезпечують значну частку надходжень до бюджетів усіх рівнів. Разом з тим відсутня практика співпраці з компаніями – міжнародними лідерами у галузі машинобудування та приладобудування, хоча наявні майже усі потрібні складові: ресурсний, інтелектуальний, логістичний потенціал та ємність ринку.

Частка Рівненської в загальному обсязі промислової продукції становить 1,3 відсотка. Провідні галузі промисловості області: виробництво та постачання електроенергії та газу; хімічна промисловість; виробництво будматеріалів і скловиробів; харчова промисловість; виготовлення виробів з деревини; машинобудування. Промисловість області спеціалізується, переважно, на виробництві електроенергії, мінеральних добрив, скловиробів, деревостружкових плит, фанери, цементу, будівельних матеріалів, силових вимикачів, нетканих матеріалів, кондитерських виробів.

Підприємствами промислового комплексу регіону забезпечується виробництво 19,5 відсотка електроенергії в Україні, 65 відсотків – загальнодержавного обсягу високоякісної фанери, 24,7 відсотка – нетканих матеріалів, 21,6 відсотка – деревостружкових плит, 9,1 відсотка – цементу, близько 9 відсотків – мінеральних добрив.

Три склозаводи області, докорінно модернізовані за роки незалежності України, входять до числа найбільших та найсучасніших в Україні. В області діє єдина в державі сірникова фабрика.

В надрах області обліковується 356 родовищ різноманітних корисних копалин, які представлені 18 видами. З них 115 експлуатуються. Рівненщина – єдина область в Україні, яка має три розвідані родовища бурштину: Клесівське в Сарненському, Вільне у Дубровицькому та «Володимирець Східний» у Володимирецькому районах, запаси яких становлять понад 128 тонн. За останні п'ять років в області розвідано шість нових родовищ будівельного каменю, сім – піску та одне родовище бурштину («Володимирець Східний»).

У Рівненській області добре розвинена сировинна база будівельних матеріалів. На її території налічується 139 родовищ, з яких розробляються 69. В області працює один із найпотужніших в Україні цементних заводів – ПАТ «Волинь-Цемент», який виробляє близько 10 відсотків загальноукраїнських обсягів цементу. За останні роки видобуток будівельного каменю на Рівненщині збільшився на один млн. куб. метрів, піску – у два рази. Розвідані запаси будівельної сировини забезпечують подальший розвиток виробництва будівельної продукції, облицювальних плит, цементу, вапна, цегли силікатної і керамічної, будівельних розчинів тощо.

За січень-листопад 2014 року [5] порівняно з відповідним періодом минулого року забезпечено приріст обсягів виробництва промислової продукції на 2,3% (по Україні – спад на 10,1%), при прогнозованому на рік зростанні на 3,6%. Забезпечено зростання обсягів виробництва промислової продукції на підприємствах текстильного виробництва – на 5,7%, з виготовлення виробів з деревини – на 1,2%, іншої неметалевої продукції (будматеріалів та скловиробів) – на

0,2%, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 8,4%.

З початку року збільшилось виробництво деревини на 8,5 відсотка, фанери – на 4,1 відсотка, деревостружкових плит – на 8,6 відсотка, паливних брикетів та гранул з деревини – на 21,5 відсотка, вікон, дверей з пластмас – на 4,2 відсотка, бетонних розчинів – на 12,6 відсотка, жакетів жіночих – у 2,3 рази, м'яса свинини – на 11,5 відсотка, молока – на 28,8 відсотка, вершкового масла – на 32,9 відсотка, макаронних виробів – на 32,3 відсотка, напоїв безалкогольних – на 15,1 відсотка.

У листопаді 2014 року порівняно з листопадом 2013 року приріст обсягів промислового виробництва становив 19,7 відсотка. Обсяг реалізованої промислової продукції в регіоні за січень – жовтень 2014 року становив 14 млрд. грн. і збільшився порівняно з відповідним періодом 2013 року на 16,2 відсотка.

Разом з тим, внаслідок негативного впливу об'єктивних факторів не вдалось досягти окремих запланованих показників. За січень – листопад 2014 року порівняно з відповідним періодом минулого року допущено скорочення обсягів випуску промислової продукції у галузях:

- машинобудування на 29,8 відсотків – у зв'язку із зменшенням кількості замовлень на електротехнічну продукцію, що виробляється на ТзОВ «Високовольтний союз – РЗВА», кабельно-провідникову продукцію – на ТзОВ «Акватон» та відсутністю збуту сільськогосподарської техніки виробництва ПАТ «Рівне-сільмаш»;

- добувної промисловості та розроблення кар'єрів на 6 відсотків – у зв'язку із зменшенням збуту щебеневої продукції ПАТ «Томашгородський щебеневи завод» та ТзОВ «Клесівський кар'єр нерудних копалин «Технобуд»;

- виробництва хімічних речовин і хімічної продукції на 5 відсотків – у зв'язку із проведенням у травні – липні 2014 року планових ремонтів на ПАТ «Рівнеазот»;

- виробництва готових металевих виробів на 3,8 відсотків – у зв'язку із скороченням попиту на продукцію ПрАТ «Агроресурс» та ТзОВ «Завод металевих виробів»;

- харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на 3,2 відсотків – у зв'язку із зменшенням випуску окремих видів промислової продукції на ПрАТ «Рівне-Борошно» та ПрАТ «Березнівське птахопідприємство», скороченням виробництва сирів жирних на ПАТ «Дубномолоко», призупиненням виробничої діяльності ПрАТ «Володимирецький молокозавод».

Рівненська область зайняла 18 місце серед регіонів України за обсягами надходжень прямих іноземних інвестицій (Волинська область – 17 місце, Тернопільська область – 27 місце, Житомирська область – 16 місце).

За статистичними даними [5], загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в

економіку області, станом на 01.01.2014 року становив 313,4 млн. доларів США, що на 14,6 млн. доларів США або на 4,9 відсотка більше проти 01.01.2013 року. Станом на 01 жовтня 2014 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку області, становив 271,6 млн. дол. США. До п'ятірки основних країн-інвесторів входять: Німеччина – 68,6 млн. дол. США, Велика Британія – 60,2 млн. дол. США, Італія – 32,5 млн. дол. США, Кіпр – 32,3 млн. дол. США та Нідерланди – 31,7 млн. дол. США. Найбільш інвестиційно привабливими для нерезидентів є підприємства промисловості, в які залучено 167,3 млн. дол. США іноземних інвестицій, з них 121,9 млн. дол. США – у переробну промисловість.

Найпривабливішими для іноземного інвестора залишаються міста та райони області з розвинутою інфраструктурою, наявністю кваліфікованих трудових ресурсів, з порівняно високою платоспроможністю населення, а також регіони з потужною сировинною базою. Разом з тим, обсяг залучених в економіку області капітальних інвестицій, зокрема прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу, суттєво нижчий від середнього показника по Україні. Значною є диференціація показників, зокрема інвестицій, у розрізі районів та міст (за прямими іноземними інвестиціями – у десятки разів): м. Рівне – 152 млн. доларів США проти 10,2 млн. доларів США у м. Дубно, Сарненський район – 32,1 млн. доларів США проти 0,3 млн. доларів США в Острозькому районі.

На підприємствах області продовжується робота з оновлення виробничих потужностей, запровадження інновацій та прогресивних технологій, освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції та створення сучасних робочих місць. На незадіяних виробничих площах ПАТ «Рівнесільмаш» (Рівненський район) створено ТзОВ «Морган Феніче» – експортно-орієнтоване підприємство з виробництва м'яких меблів. На завершальній стадії другий етап комплексного проекту спорудження меблевої фабрики загальною вартістю 4,8 млн. грн. Заплановано відкриття відділення деревообробки, введення в дію котельні та системи аспірації. На цей час на підприємстві розпочато реконструкцію цеху з виготовлення поролону (вартість проекту – 70 млн. грн.), що дасть можливість додатково створити 100 робочих місць.

На ТОВ «Монашинські сири» (Корецький район) розпочато роботи із встановлення нової виробничої лінії виробництва сиру «Моцарела» загальною вартістю близько 500 тис. гривень.

На ТзОВ «ОДЕК» Україна (Рівненський район) планується збільшення обсягів виробництва фанери за рахунок добудови цеху та придбання нового обладнання. Вартість проекту становить 223,1 млн. гривень, передбачається створення 190 робочих місць. Продовжується робота над техніко-економічним обґрунтуванням проекту.

ТОВ «Еко-Дар» (Корецький район) завершено встановлення нової виробничої лінії закритого типу із виробництва сирної продукції, яка відповідає європейським стандартам якості, вартість проекту – 1,5 млн. гривень.

На ТзОВ «Західна каолінова компанія» (м. Березне) проведено модернізацію виробничих приміщень та побутового корпусу, встановлено нове обладнання для комплексу розмивки каоліну. Загальна вартість проекту становить 1,01 млн. гривень.

У Дубровицькому районі завершено будівництво заводу з виробництва 150 різновидів торфових субстратів ТзОВ «Торф Ленд Україна» потужністю 500 тис. куб. метрів у рік. Вартість проекту – 366 млн. гривень.

На МП ТзОВ «Олісма» (Рівненський район) планується освоєння нового виду виробництва – виготовлення гнучо-клеєних виробів із шпону (вартість проекту – 4 млн. гривень, передбачається створення 100 робочих місць).

Основними цілями розвитку промисловості Рівненської області є:

- модернізація виробництв;
- упровадження енергозберігаючих технологій;
- перехід підприємств на альтернативні імпортним енергоносіям види палива;
- сприяння випуску промислової продукції, конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішньому ринках.

З метою реалізації даних цілей на 2015 рік розроблені наступні завдання і заходи:

- забезпечення реалізації обласних програм: пріоритетних напрямів розвитку промисловості і розвитку будівельної індустрії; виробництва будівельних матеріалів;
- сприяння залученню інвестицій у розвиток підприємств;
- підвищення рівня використання потужностей на ПАТ «Рівнеазот», зокрема, збільшення обсягів виробництва неконцентрованої азотної кислоти;
- підтримка перспективних інноваційно-інвестиційних проектів на підприємствах з виробництва будматеріалів та скловиробів: нарощування обсягів виробництва та впровадження нових видів конкурентоспроможної продукції на ПрАТ «Рокитнівський склозавод», ПрАТ «Консюмерс-Скло-Зоря», ПрАТ «Костопільський завод скловиробів»; капітальний ремонт виробничої системи № 2 (скловарна піч № 3) на ПрАТ «Рокитнівський склозавод»;
- модернізація виробництв та підвищення рівня використання потужностей на підприємствах деревообробної галузі: збільшення виробництва фанери за рахунок добудови цеху та придбання нового обладнання ТзОВ «ОДЕК Україна»; введення в експлуатацію лінії луцевого шпону та збільшення виробництва гнучо-клеєних виробів з шпону на ТзОВ «Олісма»;
- розширення асортименту та нарощування обсягів випуску м'яких меблів на ТОВ «Морган Феніче»;

– розширення ринків збуту продукції, налагодження випуску нових видів високоякісної продукції на підприємствах харчової галузі: будівництво цеху із виготовлення м'яких сирів на ТзОВ «Радивилівмолоко» потужністю 3 тонни на добу; налагодження виробництва ковбасних виробів та м'ясної делікатесної продукції на ТзОВ «Країна смаку» потужністю 1 тонна на добу;

– розширення сфери використання місцевих сировинних ресурсів, упровадження технологій поглибленої переробки сировини, сприяння залученню ефективних інвесторів: нарощування обсягів випуску торф'яної продукції, введення в експлуатацію заводу з виробництва торфових субстратів ТзОВ «Торф Ленд Україна» потужністю 500 тис. куб. метрів на рік; нарощування виробництва паливних гранул з відходів деревини та торфу на ТзОВ «Укрпеллетс-Дубровиця»;

– підвищення рівня використання потужностей підприємств легкої промисловості, нарощування обсягів випуску конкурентоспроможних вітчизняних виробів: розширення виробництва та налагодження випуску нових видів тканин на ТОВ «Т-Стиль»; модернізація виробництва на ПАТ «Рівненська фабрика нетканих матеріалів», зокрема: придбання обладнання системи подачі основних ниток фірми «Карл-Майер» (Німеччина); встановлення інфрачервоної камери на лінії виготовлення голкопробивних та об'ємних матеріалів; придбання обладнання для просочування полімерно-бітумними сумішами геотекстильних матеріалів;

– нарощування обсягів виробництва продукції на підприємствах машинобудівної галузі: ТзОВ «Акватор», ТзОВ «Високовольтний союз РЗВА»; розширення асортименту та нарощування обсягів випуску продукції на підприємствах з виробництва готових металевих виробів: освоєння випуску нових видів котлів на ПрАТ «Агроресурс».

Очікуваним результатом є зростання обсягу промислового виробництва у 2015 році на 1,2 відсотка порівняно з рівнем 2014 року.

В економіці області переважають застарілі технології, низький рівень капіталовкладень і відносно мала частка продукції з великою доданою вартістю. В умовах нестабільного законодавства, низького інвестиційного рейтингу України та обмеженості фінансово-інвестиційних ресурсів існує ризик зниження ділової активності в регіоні.

Для того, щоб пом'якшити існуючі ризики, економіка області потребує нових інвестицій, паралельно з підтримкою малого та середнього підприємництва, спроможного швидко пристосовуватися до змін у середовищі та компенсу-

вати відсутність робочих місць в інших секторах. Проте, розвиток малого та середнього підприємництва відстає від потреб і потенціалу області, здебільшого через несприятливе ділове середовище, низький рівень підприємницьких навичок населення і недоступність фінансових ресурсів.

Висновки:

1. Рівненська область має недостатні інвестиційні вкладення в розвиток гірничодобувних і переробних підприємств, розвідку та освоєння нових родовищ корисних копалин.

2. Недостатнє фінансування прикладних наукових досліджень, спрямованих на вивчення мінеральних ресурсів Рівненщини.

3. Невідновлюваність природних мінеральних ресурсів, що визначає необхідність їх раціонального та ощадливого використання, зокрема бурштину та базальтів стовпчастої структури.

4. Обсяги виробництва продукції харчової, текстильної промисловості та машинобудування області не відповідають потенційним можливостям регіону.

5. Рівень інтеграції машинобудівних підприємств області у вітчизняні та міжнародні корпоративні структури з випуску сучасних видів техніки залишається низьким.

6. Обсяги власних обігових коштів підприємств є недостатніми для проведення модернізації виробничих потужностей (неможливість отримання кредитних ресурсів на прийнятних для підприємств умовах).

7. Значна диференціація серед районів та міст за показником «обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу».

8. Потребує активізації робота із розширення ринків збуту продукції, особливо в умовах зони вільної торгівлі з країнами Європейського Союзу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Колісник М.К. Актуальні питання з розвитку інвестиційних процесів в Україні / М.К. Колісник, О.В. Яцишин // Науковий вісник НЛУУ. – 2007. – Вип. 17.2. – С. 238-243.
2. Сімахова А.О. Фінансове забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку України / А.О. Сімахова // Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10-12 листопада 2011 року, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 258-259.
3. Федупова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л.І. Федупова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87-100.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/>.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.ukrstat.gov.ua/>.